

ren 'finor': cat. ant. *prim* 'subtil, fi').

MENCIONS. Menys púdiques: 923: «in append. de Sta. Eulalia, in *Rivo Merdero*» (p. 89, § 98, id. en el § 100), i no gaire diferent a. 942 (§ 198, p. 170); 1068: St. Eularia de *Rivo Merdario* (Mas, *NHBna.* x, 79). Altres dissimulen ja el nom del riu et com *Riu Meder* (així Verdagner en una narració p. p. Casac.). Altres ridículament: 1104: Ste. Eulalie *Rivi Meritabilis* (Ripoll V., monogr.); id. princ. S. XIII (Ripoll, mon. iv, 4), i en les llistes del S. XII, p. p. Pladevall (p. 72). Després, partint d'una altra desfiguració «a contrari sensu» *Riu Mer* ('riu pur'), acabaren inventant el decent nom modern *Riuprimer*. Com a nom d'un baró (aquí era urgentíssim!): Bernat de *Riuprimer*, a. 1213 (*BABL* iv, 93), vestit i tot de llatí, 1238: O. de Montaniola, rector ecll. de *Rivo Primo*; 1257: Ste. Eulalie de *Rivo Primo* (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* ii, 373, 450); i així en les llistes de parr. p. p. P. Junyent (*Misc. Griera*, a. 1332-9, pp. 385-9).

(R) RIU-ROIG, *Mas o Cortal de ~*, a Conflent: '11 × '62; oït *riurúç*, a Vallestàvia (xxvi, 190.20), però la nota que tinc de Vallmanya és *riurúç*, com si fos -r- simple: per lapsus?; i llavors fóra el ben comprensible i trivial 'riu roig'; o és que hi ha aquí un altre cas del *Roirós* (infra), alterat per influència de *roig*?

(S) RIUTORT. Uns quants casos d'aquest nom d'explicació evident. 1) Llogaret del Capcir, agre. a Puigbalador; oït *ritórt* a Font-rabiosa (xxvi, 51, 51.52) etc.

MENCIONS ANT. 900: *Riutorto* (Alart, *Cart.*, 11); 1359: *Riutort* (*CoDoACA* xii, 117); 1395: *Riutort* (Alart, *Do. Gé. Hi.*, 30). Ponsich, des de 908: *Riutorto* (*Top.*, 133).

2) *Ritort*, afl. esq. del Ter, que provinent de Molló s'hi ajunta a Camprodon.

3) *Riutort*, afl. dr. Llobregat, entre Guardiola i Pobla de Lillet (CATorras, *Berg.*, 96), conflueixen prop de Sta. Cecília de *Riutort* (mun. de Brocà). *GGC*, p. 21: 1359: «pquia. de Santa Cília» (*CoDoACA* xii, 66). Serra V. (*Pinós M.* iii, 258-68) en dona cites de 1279 i 1288 i 4 del S. XIV, i ho posa com coincident i situat a la vora d'un mas de *Sorigera* a. 1279, o Sta. Maria de *Soriguera* o *Xuriguera*, que troba en altres documents dels Ss. XIII-XVI.

4) Una serra i vila del Baix Urgellet, que veig citada (*Serra de ~*, *Vilar ante R.* i *In-*) en docs. lleg. a l'arx. Sols, anys 1031, 1033, 1051 i 1052, junt amb mencions d'Altès, Saranyana i Lavansa.

5) En fi, altres homònims menors.

Els següents, en relació *només indirecta* amb *riu* els estudiarem a part.

RIUDOVELLES i **RIUDABELLA**, amb parònims. El més conegut és 1) **RIUDOVELLES**, llogaret entre Segarra i Urgell, uns 7 k. NE. de La Figuerosa (cap del mun.), i el doble al NE. de Tàrrrega.

PRON.: *riudubèles* o *riudubèles*, a Freixenet (Casac. 1920); *riudubèles*, oït a Les Pallargues, en l'enq.

de 1964 (xlvi, 101b16).

MENCIONS ANT. 1099: *Rivo dovelles*, esgl. assignada a dependència de Guissona, cit. entre *Cunil* i *Figuerosa* (*MarcaH.*, 1210.37); 1130: disputa entre el Comte R. Bg. de Bna. i S. D. de Cervera sobre «uno pago que té P. A. de Exegad, et alium de *Riu de Oveies* --- et alodium de Taltevil --- de Castel Fult» (*Li. Fe. Ma.* i, 197.12); 1359: *Riudovelles* qui és de la abadessa del *Pedregal* (convent que era 8 k. SO. del nostre llog.) (*CoDoACA* xii, 53). Altres dades és menys segur que es refereixin a aquest o als homònims (2, 3).

2) Un antic mas («villa») o Torre en el Segrià, segons sembla no lluny d'Alguaire. 1172: «ego Urracha fido Potret de *Rivodoveles* nostrum seccanum in turrem de *Riuo doueles* in Segriano» (MiretS., *El més ant. text cat.*, p. 90 = *Templ.*, p. 150) i en la seva monografia de Barbens; 1231, el Mtre. del Temple i preceptor del Segrià donen un toçal «situm in Segriano, juxta *villam Rivioivium*, ad *villam* construendam --- vobis de Turre et vobis de *Rivioivium*, et de *Turre Amata* et T. *Furcata* et de --- Bellforat --- de *Rivooivium* ---» (MiretS., *Templ.*, 249); i en trad. cat. del S. XVIII: «en Segrià, prop la vila de *Riudovellas*, --- los donaren dos pessas de terra, la una afr. en lo Brassal, fins a dita vila y del camí q. hix de Alguare --- afr. la altra dels torculars de Armengaud ---» (Font Rius, *C. d. p.*, p. 336); 1247: «turris --- sita in Segriano circum *villam de Rivo ovium*» (MiretS., mon. Barbens). El 1316 Guillem de *Riudabelles* era Comanador de Gardeny (MiretS., id.).

3) No puc decidir si es tracta d'un compost paral·lel referent al mateix lloc o a un hom. (3) una altra dada extractada massa fragmentàriament, d'un doc. de 1222: «--- Jonchosa --- Cegulioles --- al *Sigar*, una vinea qui est al vinet del *Coldovela*» (MiretS., *Templ.*, 175). Seria en el Penedès, havent-hi vinya, Joncosa (te. de Montmell) i potser *Les Gunyoles* (*Cegulioles*)?; no hi ha prou raó, car aquests dos llocs estan separats per 27 k. l'un de l'altre, i de vinya i de *sitjar* n'hi ha a molts llocs; pot ser un tercer lloc parònim, però potser es refereix al (2) si per *Sigar* hem d'entendre el riu Segre, majorment essent cosa de Templers: possiblement aqueix *Coll-* de la inicial, és el tossal de què es tracta en el doc. de 1231: cf. l'afr. allí amb uns *trulls* («torculars»).

4) Sembla ser un lloc diferent dels anteriors. 1193: «castro de *Riddoveies*», cit. junt amb Rocafort de Queralt, que el context mostrarà pròxim a Sta. Col. de Queralt i a Cabra (MiretS., *Templ.*, 328); massa lluny de (1) i (2) per poder-s'hi confondre; i del que tractarem, infra, el separa també la distància i la forma del 2n. membre; però la inicial és *Ridd-*, grafia que està sens dubte per *Riud-*.

De cara a l'*ETIM.* pensem que és ben estranya cosa a un 'riu d'ovelles': pels rius i riuets neden oques o ànecs, no pas ovelles; i tampoc els rius o riberetes són lloc adequat perquè hi pasturin, ni dormin, ni hi facin res. Això ens posa en guàrdia contra l'aparent etimologia, i ens indueix a relacionar-ho amb un nom bas-